

A *Debreczeni Emlékkert-társulat jegyzőkönyve*, melynek 291. lapján az 1871. okt. 11-iki Csokonai szoborleleplezési ünnepély és az alapok átadására vonatkozó feljegyzések vannak.

Rákosi Jenő: Csokonai Tempefői cz. szindarabjának első terveze. (Eredeti kézirat.)

Csokonai emlékezete. Illyés Bálinttól.

Oláh Gábor: Csokonai emlékezete. Szinjáték 1 felvonásban 1905 Debreczen. (Eredeti kézirat.)

Kozma Andor: Csokonaihoz. 1905. jan. 28. (Eredeti kézirat.)

Pekár Gyula: Csokonai vőlegény. Elbeszélés. (Eredeti kézirat.)

e) Kéziratok más gyűjteményekből:

B. Széll Farkas debreczeni táblai tan.-elnök tulajdonában levő kéziratok:

Elegyes dalok. Összeírta Győry Mihály 1825.

Pliiii Caecilii: Panegyricus. (Hátsó lapján a gyermek Csokonai kézalírása.)

Pope essay sur l'homme. (A címlapon Csokonai kézalírás.)

Kovács József verseskönyve.

Csokonai: Gerson du Malheureux. Vigjáték. 1793. Debreczen.

Darnay Kálmán tulajdona; Sümegen: Csokonai eredeti levele *Györgyfalvi Csépan Istvánhoz*, melyet 1799-ben Csurgóról írt. Egy levél-másolat *Sándorffy Józsefhez*.

A fejérmegyei és Székesfehérvár városi tört. és régészeti egyesület tulajdona: Csokonai levele *Obernyik József* derecskei rektorhoz, 1804. decz. 4-ről. (Eredeti.)

Több gyűjtő közreműködésével összeállította:

DR. BARCSA JÁNOS.

ADATOK KÉT KÖNYV TÖRTÉNETÉHEZ A XVIII. SZÁZAD UTOLSÓ NEGYEDÉBEN.

Két protestáns theológiai munkáról van itt szó, így tehát a közlendő levelek és okiratok a magyar protestáns egyházi irodalom paragon heverő történetéhez szolgáltatnak adatokat. Igaz, hogy csak a külső történetéhez, de ennek az ismerete szintén nélkülözhetetlen s az ezen a téren való sok mulasztásnak a helyrehozása immár alig halasztható tovább. Az egyik munka a népszerű Osterwald János Frigyes svájci francia ref. teológusnak a maga idejében híres műve: a »*Biblia tárháza*«, melyet 1780-ban fordított magyarra, Németi Sámuel, akkor patasi lelkész, s a mely két kötetben összesen 1415 lapon

jelent meg Győrben. A másik munka 1791-ben hagyta el a sajtót Lipszében a következő címmel: »*Egy katolikus keresztyénnek vallás-tétele*«; latinból fordította »A. M. E. H. F.« s csak 72 lap az egész. Amaz a biblia tartalmának részenként való kivonata és magyarázata, az utóbbi voltaképen vitairat a transsubstantiatio tana ellen, s habár — mint a közlendőkől kitünik — pár év múltán elkoboztatott, mégis meglehetősen számú példányban maradt fenn.

A rájuk vonatkozó adatokat külön csoportosítva, időrendi sorozatban közlöm az alábbiakban.

I.

1. (*Beleznay Miklós levele Szalay Sámuelhez, Pest 1781. szept. 18.*)

Főtisztelendő superintendens uram!

Még a mult alkalmatossággal, hogy Tiszt. professor uraimék nálam valának, megajánlották, hogy az urnak, Főtisztelendő superintendens uramnak nevémmel referálják, miképen egyedül a publicum hasznára nézve, nem a magam hasznát tekintvén, Osterwaldnak az egész sz. írásra tett reflexióit magyarra fordíttatván, kinyomtatattam a magam költségével és Biblia Tárházának neveztettem a könyvet. Ez a könyv micsoda hasznos legyen mind a tanítókra, mind az hallgatókra, de kivált az árva eklézsiákban lakókra nézve, a ki felőle tud gondolni, megvallja, de mégis, a mint látom, a mi publicumunk csak a nincsent szokta óhajtani, ha pedig az az óhajtott nincs egyszer meglészen, osztán mint vant nem böcsülük. Eddig az volt a panasz, hogy ha patronusok volnának, elegen lennének Cicerones, Marones; most én abban a czélban jöttem, hogy én ha ebben a könyvnek distractiójában boldogulok, tehát az investált capitalisommal együtt több előadandó hasznos könyveknek kiadattatásokra pro fundo denominálnám, ha mi fructusocska lenne is rajta, de a mint látom, már a fructusból semmi sem leszen, mivel már az árát is alább szállítom, mégsem vevődik, minthogy a könyv csak az előjáróknak opiniójoktul függ, azok pedig még eddig nem igen szokták subordinatusaiknak commendálni qualitasukra nézve, holott annál szükségesebb cselekedet sem volna, azzal igen sok métely fojtódnék el.

Ezekre s több, Főtiszt. superintendens uramnál esmeretes okokra való nézve kérem egész confidentiában, hogy valamely medius terminust találjon ezen könyvnek distractiójában, — vagyon még 1600 exemplar; jó volna T. senior urak által publicáltatni és recommendáltatni, vagy pedig ha a Ven. superintendens a maga számára elvenni, vagy a N. collegium, tehát által adnám, vagy mennyi exemplárt kívánna: ezekről kérem szívesen a barátságos tudósítást, ezen czélomban való cooperatiót, mert a papirosból fundatiót nem tehetünk.

2. *(Óri F. Gábor levele Szalay Sámuelhez, Sárospatak 1781. decz. 14.)*

.....
 Mi nézi a Méltóságos generalis ur ő Nagysága költségével nyelvün-
 kön kinyomtatott Osterwald Biblica Reflexióit, rector uram közönséges
 névvel irt ő Nagyságának, instálván alázatosan az exemplumoknak
 hozzánk lehető általtétések aránt. A mikoron megtudván a conditiókat,
 melyek alatt parancsolja ő Nagysága az eladattatásokat, mi semmit
 abba el nem fogunk mulatni, a mi kötelességünkben s tehetségünkben
 fog lenni, azon exemplumoknak mind mennél hamarább, mind mennél
 nagyobb accuratióval leendő distractiójokban. A Pilisre menendő deákunk-
 nak instructiójában adtuk, hogy mind menet, mind ugy parancsolván
 Főtisztelendő nagy jó uram jövet Miskolczot el ne mulassa. Reménylem,
 hogy eddig alázatos kötelességét tette is Főtiszt. superintendens uram iránt.

3. *(Vay István levele Szalay Sámuelhez, Csege 1781. decz. 16.)*

.....
 Az Osterwald magyarra fordított munkája iránt a Méltóságos
 generalis urral keveset beszélhettem ugyan, s akkor másszorra halasztván,
 valóságos gondolatjárul bizonyost nem is írhatok, de csak ugy tartom,
 hogy a Főtisztelendő superintendens uram bölc gondolkodása az ott
 való czéllal is meg fog egyezni, csupán csak az árát kellene megtudni,
 a melyen ő Nagysága eladatni kívánná. Maga Főtisztelendő superintendens
 uram jobban fogja tudni, circiter mennyinek eladattatását vállalhatnánk
 magunkra. Fogok magam is T. professor uraiméknak írni az iránt.

4. *(Beleznay Miklós levele Szalay Sámuelhez, Pilis 1781. decz. 27.)*

Főtisztelendő superintendens uram!

Hozzám bocsátott levelét T. uramnak köteleesen vettem. A mi
 Osterwald munkáját illeti, mivel most alkalmatosság nincsen általkül-
 désére, azért ugy határoztam meg magamat, hogy mivel ugy is remén-
 lem, hogy az ur Vay István uram a jövő janiariusban Pestre fog jőni,
 akkor mind az ára, mind általküldése iránt az urral fogok végezni,
 mely végezésünket tudom fogja T. urammal is közleni; én semmi
 nyereséget sem kívánok, megelégsem, ha az typografus bére megtér,
 annak hasznát akár V. superintendens s akár az N. collegium fordít-
 hatja, a mire tetszik.

5. *(Beleznay Miklós levele Szalay Sámuelhez, Pest 1782. szept. 4.)*

Főtisztelendő superintendens uram!

Az urral Vay István urammal már még a mult esztendőben ugy
 beszélgettünk s abban is maradtunk, hogy az Osterwaldnak a szent-
 írásra való reflexióit, melyet a publicum kedvéért magyarra for-

dittattam, vagy a collegium számára, vagy a Venerabilis superintendens számára elvitetik az urak úgy, hogy annak distractiójával osztán valami hasznot lehetne fordítani, a cassát véle segíteni. Kétezer exemplart nyomtattattam, 500 már distrahálva vagy on belőle, még maradt 1500, de abbul is 400. százat (*igy!*) Debreczenbe kérettek, még 1200, ezerkétszáz maradt.¹ Az árat limitáltam idegeneknek 3 flra, de osztán, mint feljebb írom, Vay István ural lett beszélgetésemmel a Vener. superintendenséért vagy a collegium kedvéért két: 2 Rhforintokra hagytam; de azonban most az ur Vay István uram azt írja levelében, hogy elfelejtette, miben maradt véleményem a könyvek eránt, és így én mindeddig in suspenso voltam.

Arra való nézve most de dato praesentium az urat is reflectáltam (*igy!*) és az urat is Főtisztelendő uramat kérem az eránt, hogy ezen drága munkát, melynek csak a Hebdomadalis Bibliorum Resolutio mely drága haszna légyen, nem lehet tagadni, ne hagyják az urak a moly-nak és pornak adni; azért méltóztassanak az urak eránta rendelést tenni, hogy mennyit kívánnának az urak és mimódon rendelnék elvitelét. Én csak a duobus florenis kívánom az árat és a kocsibért, mert én oda nem vitethetem. Az árat azért kívánnám, ha sommáson, kivált ha hova hamarább kezemhez vehetném, hogy más jó haszonban kívánnám ismét fordítani. Ez eránt továbbra is kérem az urat Főtisztelendő uramat nagy bizodalommal, méltóztasson engem mentül hamarább tudósítani, hogy tudjam mihez tartani magamat, mert mások is kérnek, de ha tudom, az urak megtartják, másnak belőle nem adok többet annál, a mennyi az uraknak kellekik.

6. (*Vay István levele Szalay Sámuelhez, Berkesz 1783. febr. 11.*)

Az Osterwald munkájának az pataki collegiumban való befogadásáról irtam én is a Méltóságos generalisnak, s ebben mutatott kegyességét megköszönvén, recommendáltam, hogy az egyéb rendelések iránt Főtisztelendő superintendens urammal correspondeálni méltóztasson.

7. (*Szalay Sámuel levele Szentgyörgyi Istvánhoz, Miskolcz 1783. márcz. 29.*)

Tisztelendő professor és rector uram, különös bizodalommal való nagy jó uram!

Az Osterwald bibliára való reflexiói, melyek magyarul Biblia. Tárháza titulus alatt jöttek ki, már kezemhez küldettek a Méltóságos generalis ur ő Nagyságától 500 exemplumokban, most a pesti vásár alkalmatosságával. Irtam vala ő Nagyságának T. Gál István uram által,

¹ A számítás téves, valamelyik szám hibás.

és kértém, hogy ha ő Nagyságának az a tetszése vagyon, abba megnevezett f.-zsolczi formányosra bizodalmasan reá lehet bízni. Ki is adatta ő Nagysága. El is hozták becsólettel és kár nélkül. Itt megmázsáltatván az egész terhet, ment 17 mázsára és 75 fontra. A pesti mázsálás szerént ment 18 mázsára. De az itt való mázsálás szerént a formányos elengedvén egy mázsának és 75 font tehernek az árát, fizettem 17 mázsáért¹ két-két Rforintjával 34 Rforintokat, hátra levén még Patakig vecturáztatásának az ára. Soknak tartom és mások is úgy tartják két-két Rforintot egy-egy mázsáért, de az utnak mostani szörnyű terhes volta miatt olcsóbban semmiképen nem alkhattam velek, különben is az utzásban sokat kellett keringeni, vizeket kerülni, hogy a könyvek fel ne ázzanak. Én eddig kerestem volna alkalmatosságot, hogy ezen könyveket beküldhessem Patakra, de a vizeknek áradásai miatt tartván attól, hogy ha gondatlanabb szekeresre találnám bízni, kár nélkül el nem vihetné. Azért egy kevés ideig várakozzon az utnak alkalmatosabb volta után. Addig is méltóztassanak Tiszt. professor uraimék oly rendelést tenni, hogy a könyvek hová tétessenek, azoknak manipulatiója kire bizattassék, mind kezéhez való vételére, mind eladására és a könyvek árának incassatiójára és annak idejében számon való adására nézve. A könyvek árát csupán csak a diákokra nézve meghatározta ő Nagysága, és abból egy krajczárnak sem lehet elmaradni, de hogy mindeddig Miskolczig tett és Patakig teendő vecturáztatásnak az ára is kiteljen. szükségesképen kellek az árát feljebbecske rugtatni. Mint fog a dolog meghatározódni, megirom Tiszt. uramnak, mikor a könyveket be fogom küldeni, addig is lehet az ifjuságot praemoneálni, hogy úgy gondolkozzanak, hogy husvét után kiki közülök egy könyvet megvehessen. A mint már ezelőtt is irtam, fogok írni Tiszt. esperest uraiméknak is ezen könyvek felől.

8. *(Szalay Sámuel levele Szentgyörgyi Istvánhoz, Miskolcz 1783. ápr. 8.)*

Most közelebb irtam vala Tisztelendő uramnak kegyelmednek, hogy a Mélt. generalis ur Beleznay Miklós ur ő Nagysága pesti vásár alkalmatosságával küldött hozzám »Biblia tárháza« nevezet alatt való könyvek közül 25 kötésben levőket, egy-egy kötésben lévén 20 könyvek. Ezek közül én öt kötetet, melyben száz: 100 exemplarnak kell lenni, in omnem casum itt hagytam, ha azokat itt a városban, vagy ezen borsodi V. tractusban lehetne distrahálni. Husz kötetet pedig, amelyben vagyon 400 exemplar, ime Patakra küldök Nemzetes Bakos Mihály uram által, hogy ott distraháltassanak a már megtett publica determinatio szerint. Minden kötés nyom 71 vagy némelyik 72 fontot, amint megmázsáltattam, mikor Pestről ez a teher ide hozattatott; és nyomott 17 mázsát és 75 fontot. Tizenhét mázsáért vecturában fizettem 34 Rforintokat, mert a szekeres a 75 fontot elengedte. Ezen calculus szerint 20 csomó

¹ Itt is hibás a számvetés.

71 fonttal számlálván, tészen 14 mázsát és 20 fontot. Ennek a tehernek innen Miskolczrul Patakig való szállításáért alkudtam Bakos Mihály urammal 10 Rfrtokban, mely summát pataki senior uram fizessen meg ő kegyelmének. Senior uram a könyvek árának rugtatásából veszi ki a maga 10 forintját és az én költségemnek is némely részét. Mely így léssen meg, ha egy-egy könyvet 8 máriásokon adnak el. Igaz dolog, hogy a Méltóságos generalis ur ő Nagysága azt írta, hogy csupán csak a deákoknak oda enged egy könyvet két Rfrtokban, de ha a deákokra nézve 2 Rfrtokra szakaszthatik az ára, úgy fogják azt mások is kívánni, és így a vecturának az ára örökre oda vész, mert ő Nagysága 500 könyvekért egyáltaljában megkivánja a két-két Rfrtokat: hát a vecturának 44 Rfrtokbul álló ára honnan telik ki? Ő Nagysága 8 forintokat adott Pesten a szekeresnek, de nekem megírta, hogy azt is ő Nagyságának megküldjem. E mellett azt is fel kell tennünk, hogy Debreczenben ezen könyvek közül egy-egy exemplart, a mint hallom, 4 rforintokon adnak, ha pedig mi két Rfrton adjuk, félő, hogy az ne mondassék, hogy csak elvesztegettük az ő Nagysága jószágát, de ha 8 máriáson adódnak el a könyvek, úgy a vecturának ára is kárunk nélkül kitelik és a könyvek summás ára is valamivel fog szaporodni, és talán nem mondattathatik, hogy csak elvesztegettük ezt a tetemes jószágot. Megvallom, sajnálom, hogy influálnom kell ebben a dologban, de már mit van mit tennünk, csak menjünk ebben a dologban, a mint mehetünk; ha többesként adminisztrálhatunk ad fundum librium, talán nem leszen kedve ellen ő Nagyságának. Itt egyikünk is maga gyalmanak nem áldozik, elég nyereségnek tartván, ha a publicumnak valamely hasznára szolgálhatunk.

Tiszteletes Szőke Ferencz uram Vatts Izsák Erkölcsei Catechesisét magyar nyelvre fordította és Tekintetes Kácsándy Lászlóné asszonyom költségével ki is nyomtattatta Pesten. Ez a könyv a dunamelléki oskolákban, amint hallom, bevétettetett és a tanuló gyermekeknek inculcáltatik. Hozzám is tegnapi napon érkezett egynehány ezen munkából, elhiszem oly véggel (mert levél hozzá nincs adva), hogy mi is az oskolai gyermekeknek kezekben adnánk azokat. Nem ártana Patakon is avagy csak még most először pro privata informatione adolescentiae ezt a könyvecskét kezekben adni a tanulóknak. Ez is hasonló czéllal vagyon kinyomtatva, mint a Biblia Tárháza: hogy ebből kikerülő pénz legyen a publicumé pro ratione fundi noviter impremdorum librorum.

9. *(Szalay Sámuel levele Beleznay Miklóshoz. Miskolcz 1783. máj. 8.)*

A közelebbi mult pesti vásári alkalmatossággal a mely 500 könyvet 25 kötésben méltóztatott Nagyságod hozzám küldeni, azon szekeres emberek azokat kár nélkül hozzám el is hozták, mely teher tett 18 mázsát 25 font hijával, és az akkori terhes uthoz képest Miskolczig minden mázsátul kellett fizetnem 2 Rforintokat szekérbérben, egy mázsának terhét elengedvén; azon 8 Rforintokkal együtt, melyeket Nagyságod Pesten a szekereseknek méltóztatott adatni, magam fizettem

26 Rfirtokat, és így 34 Rforintokra ment Pesttől fogva eddig való fuvarnak az ára. Itt Miskolczon hagytam 100 exemplarokat, hogy itt a város népe között és a környékben distraháltatnának, — 400 exemplumokat pedig Patakra beküldöttem, és a collegium annak innen Patakig s az való terhes utban való vecturázásáért fizetett 8 Rfirtot és 30 krt. Igyekezem, mentül elébb lehet a 8 Rforintokat Nagyságodnak visszatéríteni. Hogy mind a könyvek ára két Rforintjával kijőjön, mind a vecturának ára kiteljen, és még valami kevés ezeken felül ad fundum librarium maradjon, én gondolkoztam vala úgy, hogy a könyv 8 máriásokon adódjon el, de már a példa mutatja, hogy azon az áron nem fog kelhető lenni, mert a deákságnak Nagyságod kegyes gratiájából engedtetett 2 Rforintnak az árához akarják más vevők is magokat alkalmaztatni; azért mind a collegiumbeliek, mind mi azon igyekezünk, hogy a könyvek szabott ára fogyatkozás nélkül bejőjön és a vecturában is, ha lehet, kárt ne valljunk. Mikor az Isten a reményelt költséget kezünkben adja, mi is minden hűséggel fogjuk Nagyságodnak megküldeni. Az Ur Isten a köz jóra és az Isten házának vigasztalására tartsa meg Nagyságodat a Méltóságos asszonynyal és Mélt uri házával egyetemben, szivemből óhajtom, és magamat nagyméltóságú kegyes uri gratiájában alázatosan ajánlván állhatatos tisztelettel maradok. . . .

10. (Szalay Sámuel levele Szentgyörgyi Istvánhoz, Miskolcz 1783.
jun. 19.)

A Biblia Tárháza nevezetű könyveknek distractióját én egyenesen Tisztelendő professor uraimék dispositiójokra bízom, akár 8 máriásokon, akár valamivel alább adódjanak el, csak a vecturának árában kárt ne valljunk, mely a collegium és az én részemről is 44 Rh. forintokra mégyen a könyvek kirendelt árán felül. Megirtam a minap okát, miért gondolkoztam én 8 máriásokról, de ha az ugyan nem subsequál, arról nem tehetünk. Mi már 100 exemplart majd többire distraháltunk itt a városon, kit 8 máriáson, kit alább való áron, de többnyire hitelbe, és még annak árából csak a sem jó ki felébe is, a mit én magam fizettem a vecturáért. Azok között az itt letétetett 100 exemplarok között, a mint még eddig tudjuk, 3 exemplar hibás; némelyikbe a Zsoltárok könyve egészen kimaradt, némelyikbe pedig a Királyok könyve kétszeresen is abundál; megeshetett ez a hiba a Patakra küldtetett exemplarokban is, és talán vagy azokat ezekből, vagy ezeket azokból lehet kipótolni. Csudálkozom én azon, hogy erről a valóba hasznos könyvről oly csekélyen gondolkodnak némelyek, és azt annyira ócsárolják, hogy a vevőknek elméjeket is igyekezetektől kívánják elfordítani. Nem mondom én, hogy a commentariusokkal bíró és meditatiohoz szokott emberek nélkül el nem lehetnének, de az a csuda, hogy többire azok az emberek ócsárolják, a kik a könyvekhez nem szoktak, és magok meditatiojokból csak egy helyes porismát is a sz. írás szavaiból alig tudhatnának kihozni, a melyet ebben a könyvben készen találnak, — és csak az előljáró beszéd megéri azt a pénzt, melyet az egész könyvért tar-

toznának fizetni. Ezeket én csak azért írom, hogy már mink az ilyen praedjudiciosus emberekkel eléggé küzködtünk.

.

II.

1. (*A helytartótanács leirata a tiszáninneri ref. egyházkerülethez.*)

Sacratissimae Caesareo-Regiae et Apostolicae Majestatis Consilii Regii Locumtenentialis Hungarici nomine: Superintendentiae Helveticae Confessionis Cistibiscanae. Eo Consilio huic Locumtenentiali Regio relato, certum libellum, cui titulus »Egy katholikus keresztyénnek vallástétele« in collegio reformatorum Patakiensi actu distrahi, superintendentiae huic hisce committi, ut super eo: Ubinam libellus iste impressus? et an? ac per quem praevie censuratus fuerit? — relationem suam horsum praestet... (1793. márcz. 12. — 6059. sz.)

2. (*A helytartótanács leirata a tiszáninneri ref. egyházkerülethez.*)

Sacratissimae Caesareae et Regio-Apostolicae Majestatis Consilii Regii Locumtenentialis Hungarici nomine Superintendentiae Helveticae Confessionis Cistibiscanae. Ex relatione superintendentiae hujus sub 11-a a. c. horsum praestita eo apparente quaestionaeum librum sub titulo: »Egy katholikus keresztyénnek vallástétele« per constitutos religionis ejusdem censors revisum haud esse, eidem huic superintendentiae hisce committi, ut dijudicet, an liber hic ad classem illorum librorum, quorum censura vigore articuli 26-ti 1791. censoribus penes hanc superintendentiam constitutis delata habetur, spectet, ac comperto eo, quod libellus iste ad classem illorum librorum, quorum intuitu citatus articulus conditus est, pertineat, eundem juxta praescriptum articuli hujus revideri faciat, ac ita dein ulteriorem suam relationem horsum praestet, an non aliqua in religionem catholicam scomata complectatur... (1793. jul. 19. — 17155. sz.)

3. (*A tiszáninneri ref. egyházkerület 1793. aug. 25-én tartott közgyűlése jegyzőkönyvének 7. pontja.*)

Lectum est benigne-gratosum excelsi consilii intimatum datum 19-a Julii a. c. sub nro 17155 ad superintendentiam in eo dimissum, ut libellus sub titulo »Egy katholikus keresztyénnek vallástétele« an ad classem librorum virtute Articuli 26. 1791. censorum pertineat? et an non scommata quaedam adversus religionem catholicam contineat? Superintendentia haec desuper opinionem suam depromat ac relationem excelso consilio regio praestet.

Articulo 26. 1791. de illorum duntaxat librorum censura, quos evangelici imprimi vellent, sonante, superintendentia vero haec reimpressionem hujus libri nolente eundem ad classem librorum censorum nequitiam pertinere, sequaciter superintendentiam pro dispensatione sua ab hujus libri censura humillime supplicare sub B.

4. (A tiszáninneri ref. egyházkerület felirata a helytartótanácshoz, 1793. aug. 25.)

Serenissime Regie Haereditarie Princeps, Archidux Austriae, Regni Hungariae Palatine! Excelsum Consilium Regium Locumtenentiale Hungaricum! Domine Domine, Domini Benignissimi, Gratosissimi!

Dignabatur Celsitudo Vestra Regia et Excelsum Consilium R. L. H. in benigno-gratosio dato 19-ae Julii ac sub numero 17155. ad nos dimisso intimato ratione libelli sub titulo »Egy katholikus keresztyénnek vallástétele«^o superintendentiae huic benigne gratosio praecipere, ut eadem dijudicet, an liber hic ad classem librorum virtute Articuli 26. 1791. censurae subjiciendorum spectet? eundemque revideri faciat, ac desuper relationem praestet. In cujus sequelam humillime insinuamus:

Articulus quidem 26. 1791. censuram librorum illorum, quos evangelici utriusque confessionis excudi vellent, iisdem injungit, cum autem libri quaestionati impressio citra annutum vel influxum superintendentiae hujus evenisset, sed nec novam ejusdem reimpressionem eadem desideret, a censura ejus per se instituenda gratosam sui dispensationem demisse expetit. In reliquo benignitati, gratosiis et favoribus jugi cum veneratione devoti, constanter perseveramus Celsitudinis Vestrae Regiae, Excelsi Consilii R. L. H. servi humillimi obligatissimi obsequentissimi: Superintendentia Helv. Conf. addictorum Cistibiscana.

Datum e superintendentiali nostro concursu Megyaszoviae die 25-ta mensis Augusti 1793. celebrato.

5. (A helytartótanács leirata a tiszáninneri ref. egyházkerülethez.)

Sacratissimae Caesareo-Regiae et apostolicae Majestatis Consilii Regii Locumtenentialis Hungarici nomine Superintendentiae Helveticae Confessionis Cistibiscanae ex officio intimandum:

Erga relationem hujus superintendentiae sub 25-ta Aug. a. c. horsum praestitam hisce reintimando committitur, ut ulteriorem declarationem super eo, an quaestionatus liber sub titulo: »Egy katholikus keresztyénnek valástétele etc. etc.«^o ad classem illorum, qui virtute articuli 26-ti 1791. per censores penes eandem superintendentiam constitutos censurari deberent, spectet? — quantocius horsum submittat, una vero ipsum librum eidem sub 19-a Julii a. c. abhinc communicatum remittat. . . . (1793. okt. 29. — 25629. sz.)

6. (A tiszáninneri ref. egyházkerület 1793. nov. 25-én tartott közgyűlése jegyzőkönyvének 1. pontja.)

Exhibuit Ven. dominus superintendens benigno-gratosum ex Consilii intimatum ratione libelli »Egy katholikus keresztyénnek vallástétele«^o in eo ad superintendentiam dimissum, ut eadem declaret: an liber ille ad classem virtute Articuli 26. 1791. censendorum pertineat?

Memoratus libellus ad classem illorum, qui censi debuissent, pertinere agnoscat, simulque declaratur dogma in eo contentum esse conforme utriusque confessionis evangelicae religioni, terminos vero quosdam duriores et expressiones in eo occurrentes juxta relationem dominorum censorum neutiquam approbari sub A.

7. (*A tiszáninmeni ref. egyházkerület felirata a helytartótanácsához, 1793. nov. 25.*)

Serenissime Regie Haereditarie Princeps, Archidux Austriae et Palatine! Excelsum Consilium Regium Locumtenentiale Hungaricum! Domine domine, domini benignissimi gratiosissimi!

Ad benigne gratiosum Celsitudinis Vestrae Regiae, Excelsi Consilii dato 29. octobris a. c. sub numeris 25629 ad superintendentiam hanc dimissum intimatum, quo mediante eidem committitur, ut suam declarationem super eo; an liber sub titulo »Egy katholikus keresztyének vallástétele« ad classem illorum, qui virtute articuli 26-ti 1791. per censores penes eandem superintendentiam constitutos censurari deberent, spectet? — eidem Excelso Consilio una cum libello secum communicato submittat, humillime insinuamus:

Memoratum libellum esse theologicum argumenti, sequenter, antequam imprimeretur, si per hominem evangelicum fuisset scriptus et in gremio hujus superintendentiae et denique post legem latam impressus, de quibus tamen nobis nihil constat, virtute praecitatae legis censurae debuisse subjici.

In consequentiam itaque antecedenter benigne gratiosorum intimatorum in hoc merito interventorum eos posuimus ordines, ut censores per nos constituti eundem revideant, censurae subjiciant, desuperque relationem praestent successive Celsitudini Vestrae Regiae Exc. Consilio submittebant, prout etiam examinantes in continenti talem nobis fecerunt de eo relationem, videlicet:

Materiam praedicti libelli hanc esse: Hostiam in sacramento eucharistiae non esse adorandam, quod evangelici utriusque confessionis et credunt ferventer et profitentur. Si igitur toties memorati libelli auctor communem hanc evangelicorum fidem in omni sinceritate tantum proposuisset et cum debita moderatione argumentisque probare intendisset utique sensa tantum religionem evangelicam profitentium expressisset. Verum non diffitemur eundem saepius tales etiam terminos atque expressiones in opere suo adhibuisse, quales adprobare et ratihabere non possumus.

In reliquo penes libelli hic adclusi remissionem Benignitati et Gratositati devoti constanti cum cultu manemus Celsitudini Vestrae Regiae servi humillimi, obligatissimi, obsequentissimi: Superintendentia H. C. addictorum Cistibiscana.

Datum e consistorio nostro superintendentiali Miskolcini, die 25-a Nov. 1793. celebrato.

8. *(A helytartótanács leirata a tiszáninneni ref. egyházkerülelhez.)*

Sacratissimae Caesareo-Regiae et Apostolicae Majestatis Consilii Regii Locumtenentialis Hungarici nomine Superintendentiae Helveticae Confessionis Cistibiscanae opusculo, cui titulus: »Egy katholikus keresztyénnek vallástétele,« altissimo loco ad classem librorum prohibitorum relegato, eidem superintendentiae hisce committi, ut exstantia adhuc attacti opusculi exemplaria per denatum ministrum helveticae confessionis Komaromiensem Josephum Péczeli Patakinum missa, illico horsum transponat... (1794. febr. 28. — 4398. sz.)

9. *(A tiszáninneni ref. egyházkerület 1794. ápr. 14-én tartott közgyűlése jegyzőkönyvének 5. pontja.)*

Felolvastatott a nagyméltóságu királyi magyar helytartótanácsnak abeli parancsolatja, mely szerint az »Egy katholikus keresztyénnek vallástétele« nevezetű könyv, amely a megtiltatott könyvek közé számláltatottnak jelentetik és még néhai Tiszt. Péczeli József ur által eladás végett Patakra küldtetett, minden található s el nem adattetott nyomtatványaira nézve felküldtetni hagyattatik. Melyre nézve coadjutor curator Tekintetes Szemere Albert és esperest Tiszt. Palóczy György urak a pataki collegiumba oly rendelés mellett kiküldetnek, hogy az említett könyvnek eladó hátralevő nyomtatványait beszédvén, Főtisztelendő superintendens urnak felküldés végett szolgáltatassák kezéhez.

A tiszáninneni ref. egyházkerület levéltárából közli:

ZOVÁNYI JENŐ.